

Σχεδόν για καμία άλλη ευρωπαϊκή χώρα δεν είναι τόσο λίγα στοιχεία γνωστά για το αναρχικό και αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα όσο για τη Ρουμανία. Αν και η χώρα συνορεύει με τη Βουλγαρία, όπου το αναρχικό κίνημα ήταν ένα από τα πιο εκτεταμένα με πολλές και πιο μακροχρόνιες κοινωνικές επιρροές -μέχρι εκείνη τη στιγμή που κηρύχθηκε παράνομο και τελικά εξοντώθηκε από τους κομμουνιστές-, η επιρροή του αναρχισμού πάντα υπήρξε ήσσοнос σημασίας στη Ρουμανία. Οι μέχρι σήμερα μελέτες και έρευνες δείχνουν ότι μεταξύ 1907 και 1916 το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα είχε φτάσει στο αποκορύφωμα της ανάπτυξής του. Ειδικά, σε βιομηχανικές πόλεις όπως το Πλοέστι, το Γαλάτσι και η Βράιλα, όπου η πλειοψηφία των εργαζομένων είχαν οργανωθεί με βάση τις επαναστατικές συνδικαλιστικές αρχές, κυκλοφόρησαν αναρχοσυνδικαλιστικά περιοδικά και έγιναν αγώνες για τη βελτίωση της ζωής και των συνθηκών εργασίας μέσω της άμεσης δράσης.

Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι συγκεκριμένοι αναρχικοί κύκλοι υπήρξαν δραστήριοι στο παρελθόν σε πόλεις όπως το Ιάσιο και το Βουκουρέστι, συχνά ως μέρος ή τάσεις του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Μια επισκόπηση σχετικά με την άνοδο του ρουμανικού αναρχισμού προσφέρεται από τη ζωή και τα απομνημονεύματα του Zamfir C. Arbure, "Temniță și exil" ("Φυλάκιση και εξορία"). Ο Arbure, ο οποίος σε ορισμένα περιοδικά και συγγράμματα αναφέρεται επίσης και ως Arbore, έγινε γνωστός κυρίως με το ψευδώνυμο Ralli (έτσι όπως θα τον αναφέρουμε εδώ στο εξής). 1

Ο Z.K.Ralli γεννήθηκε στις 14 Νοέμβρη 1848 στην Cernăuți (που τότε ανήκε στην Αυστρο-Ουγγαρία και σήμερα ανήκει στην Ουκρανία) σε πλούσια οικογένεια. 2

Σε ηλικία 17 ετών πήγε για σπουδές στη Μόσχα, όπου μαζί με άλλους φοιτητές, συνελήφθη μετά από μια μαζική επιδρομή που ακολούθησε μια

Στη Γενεύη διεύθηνε έναν εκδοτικό οίκο, από τον οποίο εξέδιδε και διένειμε επαναστατικά και αναρχικά έργα. Συνάντησε και συνεργάστηκε επίσης με τον Ελιζέ Ρεκλύ και τον Αλέξανδρο Χέρτσεν.

Με τον Ιταλό αναρχικό Ερρίκο Μαλατέστα, μετέφρασε στα ισπανικά μια επιστολή του Μπακούνιν και σχεδίαζε να συμμετάσχει με τον τελευταίο σε μια ενδεχόμενη ισπανική επανάσταση.

Στις 15 Σεπτέμβρη 1872, ο Ζ.Κ.Ραλλί συμμετείχε μαζί με τον Μ. Μπακούνιν, τον James Guillaume και άλλους, στο Συνέδριο της Ομοσπονδίας του Ζυρά (Fédération Jurassienne) στο Saint-Imier με το ψευδώνυμο Rouleff, εκπροσωπώντας μαζί με τον Waldemar Holstein το σλαβόφωνο τμήμα της Ζυρίχης.

Στο Συνέδριο αυτό καταγγέλθηκε η εκδίωξη από την Α' Διεθνή των Μ. Μπακούνιν, Τζέιμς Γκιγιώμ και Schweitzguebel από τους μαρξιστές, τον

πρώτο με την κατηγορία της απάτης και τους άλλους δύο με την αιτιολογία ότι ήταν μέλη της μυστικής Συμμαχίας του Μπακούνιν. Έτσι δημιουργήθηκε μια Αναρχική Διεθνής, στην οποία, όμως, ο Μπακούνιν φαίνεται ότι είχε ελάχιστη ανάμειξη γιατί προσπαθούσε να αποκαταστήσει το όνομά του μετά τις σοβαρές κατηγορίες των μαρξιστών στο Συνέδριο της Χάγης και τις προβοκάτσες του ίδιου του Μαρξ εναντίον του.

Έτσι, στις 4 Οκτώβρη 1872, οι νεαροί Ρώσοι σύντροφοί του έστειλαν μια μικρή επιστολή στην εφημερίδα «Liberte» των Βρυξελλών -που είχε δημοσιεύσει τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Χάγης- καθώς και στο όργανο της Fédération Jurassienne.

Η επιστολή αυτή έχει ως εξής:

«4 Οκτώβρη 1872

Γενεύη και Ζυρίχη

Τόλμησαν να κατηγορήσουν το φίλο μας Μιχαήλ Μπακούνιν για απάτη και εκβιασμό. Δεν θεωρούμε απαραίτητο ή κατάλληλο να συζητήσουμε τα υποτιθέμενα γεγονότα στα οποία στηρίχθηκαν αυτές οι παράξενες κατηγορίες ενάντια στο φίλο και συμπατριώτη μας. Τα γεγονότα είναι πολύ καλά γνωστά στις λεπτομέρειές τους και είναι καθήκον μας να αποκαταστήσουμε την αλήθεια όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Τώρα εμποδιζόμαστε σ' αυτό από την ατυχή κατάσταση ενός άλλου συμπατριώτη μας (Νετσάγιεφ) ο οποίος δεν είναι φίλος μας, αλλά το κατηγορητήριο εναντίον του από τη Ρωσική Κυβέρνηση τον καθιστά ιερό πρόσωπο για μας.

Ο κύριος Μαρξ, την εξυπνάδα του οποίου, όπως και άλλοι, δεν αμφισβητούμε, έχει τουλάχιστον αυτή τη στιγμή πάρει μια πολύ άσχημη απόφαση. Οι δίκαιες καρδιές σε όλες τις χώρες αναμφίβολα θα δονηθούν από αγανάκτηση και αηδία για μια τόσο ντροπιαστική συνωμοσία και τόσο

κατάφωρη παραβίαση των πλέον θεμελιωδών αρχών δικαιοσύνης.

Όσον αφορά τη Ρωσία, μπορούμε να διαβεβαιώσουμε τον κύριο Μαρξ ότι όλες του οι μανούβρες αναπόφευκτα θα πέσουν στο κενό. Ο Μπακούνιν χαίρει τόσο μεγάλης υπόληψης και είναι γνωστότατος εκεί ώστε οι συκοφαντίες δεν τον αγγίζουν».

Υπογράφεται από τους:

Nicholas Ogarev, Bartholomy Zaitsev, Vladimir Ozerov, Armand Ross, Vladimir Holstein, Zemphir Ralli, Alexander Oelsnitz, Valerian Smirnov. 4

Ο Anthony Masters στο βιβλίο του «Bakunin – The Father of Anarchism» (σελ. 242) γράφει ότι ο Μπακούνιν τον Νοέμβρη του 1872 άρχισε ένα είδος συνεργασίας με τον τότε φιλελεύθερο Petr Lavron, ο οποίος ήταν, επίσης, εξόριστος στην Ελβετία. Ο Lavron ήθελε να εκδώσει ένα

επαναστατικό περιοδικό στα πρότυπα του περιοδικού «KoloKol» («Καμπάνα») του παλαιού φίλου του Μπακούνιν, Αλεξάντερ Χέρτσεν, αλλά η συνεργασία αυτή δεν είχε κανένα αποτέλεσμα.

Στο μεταξύ, όμως, ομάδες εμπνεόμενες και από τους δύο άντρες εμφανίστηκαν την ίδια εποχή στη Ζυρίχη και αντιτίθονταν η μία στην άλλη. Ο ίδιος ο Μπακούνιν αρχικά παρακολουθούσε τις εξελίξεις από το Λοκάρνο, αλλά κάποια στιγμή άρχισε να αντιπαρατίθεται στους ακολουθητές του Λανρον μέσω επιστολών. Την ίδια στιγμή, ένας νεαρός, μέλος της μπακουνικής ομάδας επιτέθηκε βίαια σε έναν γραμματέα του Λανρον και η ένταση μεταξύ των δύο πλευρών οξύνθηκε αρκετά. Τότε ο Μπακούνιν κάλεσε σε μια συνάντηση τον Λανρον όπου εν μέσω αντεγκλήσεων και από τις δύο πλευρές επιτεύχθηκε μια «ανακωχή».

Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα την απαρχή μιας έντονης διαμάχης μεταξύ του Armand Ross και

του Z.K.Ralli, η οποία έθεσε σε κίνδυνο την ενότητα της μπακουινικής ομάδας. Στο εξής, η σχέση του Ralli με τον Μπακούινιν ψύχραινε ολοένα. Από την άλλη πλευρά, η σχέση του με τον Ελιζέ Ρεκλύ διατηρήθηκε σε όλη του τη ζωή. Λίγο πριν το θάνατό του το 1905, ο Ρεκλύ τον επισκέφθηκε στο Βουκουρέστι, όπου είχε μετακομίσει τότε ο Ralli.

Πιεσμένος από τα γεγονότα αυτά, τον Μάρτη του 1873 ο Μπακούινιν προσπάθησε να επουλώσει το ρήγμα, αναδιοργανώνοντας την ομάδα ως Ρωσικό Τμήμα της Διεθνούς Αδελφότητας. Δεν μπόρεσε, όμως, να επανακτήσει την εμπιστοσύνη του Z.K.Ralli προς το πρόσωπό του. Τον Αύγουστο του 1873, οι Z.K.Ralli και Alexander Oelsnitz έθεσαν ευθέως το δίλημμα στον Μπακούινιν «ή με εμάς ή με τον *Armand Ross*». Όταν ο Μπακούινιν αρνήθηκε να αποκηρύξει τον Ross, ο Z.K.Ralli, τον Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου μαζί με τους Holstein, Oelsnitz και άλλους δημιούργησαν στη Γενεύη μια νέα

στιγμή που συμμετείχε ενεργά στην οργάνωση του κινήματος.

Το 1879 μάλλον συνελήφθη και απελάθηκε στη Ρουμανία, αλλά από το 1890 πέρασε στη Ρωσία, όπου δραστηριοποιήθηκε στο σοσιαλιστικό επαναστατικό κίνημα και αναμίχθηκε στις ένοπλες ομάδες των ναρόντικων. Μεταξύ άλλων, προσπάθησε να στείλει μέσω των ρωσικών συνόρων 100 όπλα κρυμμένα μέσα σε βιβλία με σκοπό την υποστήριξη της ένοπλης αντίστασης εκεί. Ταυτόχρονα, κύριο μέλημά του είναι να καταπολεμήσει τον ισχυρό αντισημιτισμό και τον εθνικισμό που ήταν σε μεγάλο βαθμό δημοφιλείς στο εσωτερικό του Ρωσικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, ακόμη και στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος της Ρουμανίας.

Εκείνη την εποχή, το μείζον θέμα του κοινωνικού ενδιαφέροντος ήταν η Βεσσαραβία και η κατάστασή της ως μιας γεωπολιτικά επίμαχης

περιοχής μεταξύ της Ρουμανίας και της Ρωσίας. Η Βεσσαραβία ήταν μέρος της Μολδαβίας (και, επομένως, της Ρουμανίας), μέχρι το 1812. Στη συνέχεια προσαρτήθηκε από τους Ρώσους το 1917 και επέστρεψε στη Ρουμανία μετά τη ρωσική επανάσταση. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στον οποίο η Ρουμανία είχε εισέλθει με την πλευρά των Ναζί, η Βεσσαραβία έγινε και πάλι μέρος της Σοβιετικής Ένωσης. Σήμερα η Βεσσαραβία χωρίζεται στη Δημοκρατία της Μολδαβίας και ένα μέρος της που ανήκει στην Ουκρανία.

Το 1901 ο Z.K.Ralli ήταν από τους ιδρυτές του Επαναστατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ρωσίας (PSR - Partija Socialistov-Revoljucionerov). Το κόμμα αυτό εμφανίστηκε αρχικά το 1901 ως αποτέλεσμα της ενοποίησης διαφόρων ομάδων ναρόντικων και νεο-λαϊκιστικών (populist) απόψεων που είχαν σχηματιστεί στη Ρωσία και το εξωτερικό κατά τη δεκαετία του 1890. Το κόμμα είχε τμήματα και σε διάφορες χώρες. Έτσι,

το 1902 ιδρύθηκε στο Παρίσι η Αγροτική Σοσιαλιστική Λίγκα ως τμήμα του PSR.

Αρχικά, ήταν ένα μικρό κόμμα με αρκετές τάσεις. Αλλά μετά τα γεγονότα της «Ματωμένης Κυριακής» που οδήγησαν στην Επανάσταση του 1905, μετατράπηκε σε μαζικό κίνημα που έγινε γνωστό από τις μεθόδους πολιτικής τρομοκρατίας που ακολούθησε. Το 1905 κατόρθωσε να συγκαλέσει το Α' Συνέδριό του στην Imatra της Φιλανδίας, το οποίο, επίσημα, θεωρείται ως το ιδρυτικό του συνέδριο.

Το κόμμα είχε ως ανώτερο όργανό του το Συνέδριο, αλλά ανάμεσα στα συνέδρια το ρόλο αυτό τον είχε το Κομματικό Συμβούλιο. Συγκρότησε ένοπλη πτέρυγα με την ονομασία «Οργάνωση Μάχης», η οποία λειτουργούσε ημιαυτόνομα και ήταν αυτή η πτέρυγα που επιδόθηκε σε πράξεις πολιτικής τρομοκρατίας με στόχο εκπροσώπους του κράτους και της εξουσίας. Στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου

Πολέμου στο εσωτερικό του διαμορφώθηκαν δύο τάσεις οι «υπέρ της άμυνας» και οι «διεθνιστές». Οι πρώτοι υποστήριζαν την προσωρινή κυβέρνηση και την κυβέρνηση συνεργασίας του 1917.

Τον Μάρτη του 1917 μέλη του PSR συμμετείχαν στη προσωρινή κυβέρνηση. Τον Νοέμβρη του 1917 το κόμμα έλαβε 16 εκατομμύρια ψήφους στις εκλογές για την Συντακτική Συνέλευση.

Τον Σεπτέμβρη του 1918 οργάνωσε συνέδριο σοσιαλιστών και μη, αντιτιθέμενων στην μπολσεβίκικη εξουσία, στην Ufa των Ουραλίων. Από εκεί και πέρα, το κόμμα συμμετείχε σε ανεπιτυχείς απόπειρες ανατροπής των μπολσεβίκων κάτι που στο διάστημα 1919-1922 (όταν έγινε στη Μόσχα μαζική δίκη στελεχών του) οδήγησε σε άγρια καταστολή σε βάρος του, θέτοντας τέλος στην επιρροή του. Από τότε το κόμμα επέζησε -κυρίως στην εξορία-, μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το κόμμα εξέδωσε διάφορα έντυπα όπως την «Revoljucionnaja Rossija» («Επανάστατική Ρωσία», που κυκλοφόρησε στο διάστημα 1902-1905 στο εξωτερικό και ξανά το διάστημα 1920-1931 στην Πράγα), τη «Znamja Truda» (που κυκλοφόρησε το διάστημα 1907-1914 στο Παρίσι) και τη «Delo Naroda» (1917-1919).

Αν και δεν πρόλαβε την ίδρυση του κόμματος, ο μεγαλύτερος ήρωας του κόμματος ήταν ο Petr L. Lavron (1823-1900), που θεωρείται ο «πατέρας» του ναρόντνικου κινήματος, και το τεράστιο αρχείο του αποτέλεσε μετά το θάνατό του αρχείο του κόμματος, που στεγάστηκε διαδοχικά σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις πριν καταλήξει στο Διεθνές Ινστιτούτο Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ. 6

Πάντως, ο Ζ.Κ.Ρalli επέστρεψε στη Ρουμανία, όπου ως αντίδραση στον ρωσικό εθνικισμό και τις ρουμανικές προθέσεις προσάρτησης της περιοχής, προώθησε την ιδέα μιας ανεξάρτητης

Βεσσαραβίας. Τον Σεπτέμβρη του 1914 έδωσε σχετική ομιλία στην Εργατική Λέσχη Βουκουρεστίου. Επιπλέον, δημοσίευσε μεγάλο αριθμό άρθρων σε διάφορες σοσιαλιστικές εφημερίδες.

Εκτός από τη δραστηριότητά του στους σοσιαλιστικούς και αναρχικούς κύκλους, έγινε γνωστός μέσα από μια ενδελεχή μελέτη της γεωγραφίας της Βεσσαραβίας, ένα πάθος που μοιραζόταν με τον Ρεκλί. Το έργο του «Γεωγραφικό Λεξικό της Βεσσαραβίας» εμφανίστηκε το 1904 και είναι η πρώτη λεπτομερής μελέτη αφιερωμένη σε αυτή την περιοχή.

Το 1920 φέρεται ότι εκλέχθηκε γερουσιαστής Βεσσαραβίας και το 1930 καθηγητής Γεωγραφίας, Τοπογραφίας και Ρωσικής Γλώσσας. Το 1931, με παρέμβαση της κόρης του Ecaterina Arbore -η οποία ήταν στέλεχος της Γ' Διεθνούς (Κομμιντέρν) στη Μόσχα-, δημοσίευσε

στην τότε ΕΣΣΔ, με το όνομα Ζ.Κ.Ραλλι, κεφάλαια για τις σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ Μπακούνιν και Νετσάγιεφ.

Ο Ralli απέκτησε έναν γιο, τον Dumitru, και δύο κόρες, την Ecaterina και την Nina. Η Ecaterina γεννήθηκε το 1873 και εξελίχθηκε σε σημαντική φυσιογνωμία του σοσιαλιστικού κινήματος, και αργότερα του ρουμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος, το οποίο κηρύχθηκε παράνομο. Το 1937, στην περίοδο των σταλινικών εκκαθαρίσεων, με εντολή του Στάλιν, εκτελέστηκε στο Tiraspol.

Η Nina έγινε γνωστή ζωγράφος.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του, ο Ralli δημοσίευσε άρθρα στο περιοδικό «Viața Basarabiei» («Η Ζωή της Βεσσαραβίας») από το Chișinău, μέχρι το 1932. Ωστόσο, ο ίδιος δεν ήταν σε θέση να εξοικειωθεί με τη χώρα που έχει επιλεγεί ως εξορία του, δηλαδή τη Ρουμανία. Η παραμονή του εκεί υπήρξε το αντικείμενο

ισχυρισμών, όπως: «Όπου κοιτάζω γύρω μου βλέπω μόνο φθορά. Οι παλιοί και οι νέοι, οι καλλιεργημένοι και οι αναλφάβητοι, συμπεριφέρονται όλοι το ίδιο και ούτε καν αναρωτιούνται ποιο είναι το νόημα της ζωής τους στη γενική πρόοδο της ανθρωπότητας. Ζώντας στη ρουμανική κοινωνία, εγώ τουλάχιστον δεν είμαι σε θέση να συγχωνευθώ με αυτή. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο κανείς δεν με γνωρίζει και δεν γνωρίζω επίσης κανέναν. Δεν είχα και ούτε έχω φίλους στη Ρουμανία». «Δεσμοί φιλίας δεν με δένουν με κανέναν εδώ» λέει ο συγγραφέας στο πρώτο κεφάλαιο του «Temnițǎ și exil» («Φυλάκιση και εξορία»). Υπήρχε ένας κοινός σκοπός και μια αίσθηση αλλαγής στη Βεσσαραβία και τη Ρωσία, που ο ίδιος δεν βρήκε στη Ρουμανία. Αυτά τα απομνημονεύματα που εκτείνονται μέχρι το 1881 (χρόνο χορήγησης της ρουμανικής ιθαγένειας στον Ralli) και αναφέρθηκαν από τον γνωστό ιστορικό του αναρχισμού Max Nettlau στο βιβλίο του «Η Ιστορία του Αναρχισμού», μαζί με ένα βιβλίο

απομνημονευμάτων με τίτλο «Ο Arbure στην εξορία. Οι αναμνήσεις μου»). Ο Nettleau επικρίνει τους δύο τόμους, ισχυριζόμενος ότι περιέχουν μια σειρά από ανακρίβειες. Ωστόσο, ο Nettleau δεν διευκρινίζει το είδος των ανακριβειών που έχουν βρεθεί.

Το δεύτερο έργο περιγράφει τη ζωή του Ralli μέχρι το 1896. Ως εκ τούτου, οι άλλες σημαντικές δραστηριότητές του, οι κοινωνικές εκδηλώσεις, καθώς και η προέλευση και η ανάπτυξη του ρουμανικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος δεν καταγράφονται. Υπάρχουν ακόμα πολλά πράγματα που έγραψε ο ίδιος, τόσο για τον εαυτό του όσο και για το στάδιο αυτό της ιστορίας του ρουμανικού αναρχικού και σοσιαλιστικού επαναστατικού κινήματος, που περιμένουν να επαναπροσεγιστούν και να δοθούν και πάλι στη δημοσιότητα. Δεν είναι, όμως, εύκολο εγχείρημα.

Από τη μία πλευρά, οι κομμουνιστικές δικτατορίες στη Ρουμανία και τη Ρωσία κράτησαν

κλειδωμένα και κρυμμένα πολλά γραπτά του, με την εξαίρεση των γεωγραφικών του έργων.

Από την άλλη πλευρά, οι διάφορες ορθογραφίες του ονόματος και του ψευδωνύμου του, καθιστούν το εγχείρημα πιο δύσκολο. Επιπλέον, θα πρέπει να ασχοληθούμε με τα γεγονότα που με την πρώτη ματιά φαίνονται αντιφατικά και τα οποία απαιτούν μια κατάλληλη ερμηνεία. Για παράδειγμα, το 1920 ο Ralli έγινε μέλος της Γερουσίας της Ρουμανίας, εκπροσωπώντας τη Βεσσαραβία. Ποια ήταν η αιτία για το γεγονός αυτό είναι κάτι που παραμένει να διερευνηθεί περαιτέρω.

Ωστόσο, το ζήτημα του εθνικισμού είναι εκτός συζήτησης, στο βαθμό που αφορά τον Ralli. Κανένας άλλος από τον αντισημίτη ιστορικό και ακροδεξιό ηγέτη του Δημοκρατικού Κόμματος Ρουμανίας στις δεκαετίες 1920 και 1930, Νικολάε Γιόργκα, δεν προσπάθησε να παρουσιάσει τον Ralli ως «πρωτοπόρο της ενοποίησης της

Βεσσαραβίας με τη Ρουμανία», παρά το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της ζωής του ο Ralli υπερασπίστηκε μια αυτόνομη Βεσσαραβία. Σήμερα, μετά από αυτή την μυθοποίηση, ο Ralli θεωρείται εθνικιστής στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης της Ρουμανίας www.biblior.net. Ομοίως, οι φασίστες και οι εθνικιστές υιοθετούν παρόμοιες απόψεις. Προσπαθούν να συμπεριλάβουν αυτόν τον διεθνιστή σοσιαλιστή στην κατηγορία των εθνικιστών για χάρη ενός εγκωμιαστικού κειμένου αφιερωμένου στο βασιλιά της Ρουμανίας, το οποίο αποδίδουν στον Ralli.

Να σημειωθεί ότι τα τελευταία του χρόνια στο Βουκουρέστι, ο Ralli εργάστηκε ως διευθυντής του Γραφείου Στατιστικής και έγραφε για πολλές εφημερίδες, μεταξύ των οποίων μίας για παιδιά και εφήβους.

Ο Ζ.Κ.Ρalli πέθανε στις 2 Απριλίου 1933 στο Βουκουρέστι, σε ηλικία 84 ετών.

Αποσπάσματα των απομνημονευμάτων του κυκλοφόρησαν στη ρουμανική γλώσσα καθώς και μια αγγλική μετάφραση το 1937 από τον εκδοτικό οίκο Oriol, στην οποία περιλαμβάνεται και μια εργασία αφιερωμένη στον Ελιζέ Ρεκλύ. 7

Σημειώσεις

1. *Maria Lidia - Martin Veith-Syfo, Zamfir C. Arbure: Memoirs of an Anarchist in Romania*, στο <http://www.syndikalismusforschung.info>

2. Η Ελληνίδα ιστορικός και καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου, Ολυμπία Σελέκου, σε παραπομπή σε έργο της με τίτλο «Η καθημερινή ζωή των Ελλήνων της Διασποράς - Δημόσιος και ιδιωτικός βίος (19ος-αρχές 20ού αιώνα)», σελίδες 68-69, Έκδοση Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 2004, τον εμφανίζει ως Ζωρζή Κ. Ράλλη, ελληνικής καταγωγής, γόνο χιώτικης οικογένειας ναυτασφαλιστών-τραπεζιτών, που γεννήθηκε στο Ροστόφ και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Πετρούπολης. Σύμφωνα με τον

